

ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

นายสันติ บางอ้อ

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ธันวาคม 2548

แนวทางการเสนอ

- ความหมายและสถานการณ์
- ความเชื่อมโยงกับทุนทางเศรษฐกิจและสังคม
- 5 บริบทของการเปลี่ยนแปลง
- แผนบริหารราชการแผ่นดิน
- ยุทธศาสตร์และแนวทาง
- ภาวการณ์พัฒนาและพหุมีส่วนร่วม

ความหมาย

สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น

- **ทางตรง** : การผลิตสินค้าและบริการ
- **ทางอ้อม** : สภาพแวดล้อมที่
เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต

ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากร
ธรรมชาติ

น้ำ ที่ดิน ป่าไม้ ความหลากหลายทาง
ชีวภาพ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
แร่ธาตุและพลังงาน

คุณภาพ
สิ่งแวดล้อม

อากาศ ขยะมูลฝอย ขอบเสียอันตราย
แหล่งศิลปกรรมและโบราณสถาน

สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

น้ำ

- **ขาดแคลน**   • ความจุแหล่งน้ำ 51,100 ล้าน ลบ.ม.
                              • ความต้องการน้ำ 92,736 ล้าน ลบ.ม.
                              ในปี 2548
- **น้ำท่วม**   • 66 ครั้งในปี 2535 เสียหาย 5 พันล้าน
                              200 ครั้งในปี 2545 เสียหายเพิ่มขึ้นเป็น
                              1.3 หมื่นล้าน
- **คุณภาพ**   • แหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์ดีลดลงมาอยู่ในเกณฑ์
เสื่อมทราม   **พอใช้เกือบทำตัว**

ดิน ที่ดิน

● เสื่อมโทรม

● ที่ดินเสื่อมโทรมร้อยละ 60
เพิ่มขึ้น 10 ล้านไร่ ในรอบ 10 ปี

● การถือ ครองที่ดิน

● ที่ดินทำกินโดยเฉลี่ยลดลง
จาก 21 ไร่/คน ในปี 2536
เหลือ 19.3 ไร่/คน ในปี 2546

ป่าไม้

ถูกทำลายจน
ระบบนิเวศเสีย
สมดุล

- พื้นที่ป่าลดลงจาก
ร้อยละ 53.3 ในปี 2546 เหลือ
ร้อยละ 32.6 ในปี 2546
- พื้นที่ป่าปลูกเพิ่มขึ้น แต่ขาด
ความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางชีวภาพ

แนวโน้ม

สูญเสีย

สูงขึ้น

- สัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ 586 ชนิด แนวโน้มใกล้สูญพันธุ์เพิ่ม 4 ชนิด/ปี
- ต่างประเทศแย่งชิงจุดสิทธิบัตรพันธุกรรม

สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

- เสื่อมโทรมจากการบุกรุก
- ความสมบูรณ์ลดลง

- ป่าชายเลนลดลงจาก 2.05 ล้านไร่ ในปี 04 เหลือ 1.5 ล้านไร่ ในปี 46
- ปะการังร้อยละ 50
หญ้าทะเลร้อยละ 30 เสื่อมโทรม
- วัชราภิวัตน์สัตว์น้ำลดลง 3 เท่า

แร่และพลังงาน

การใช้เพิ่ม

**ขนาดตวง
ขาดแคลน**

- **ผลิตแร่เพิ่มร้อยละ 4.4/ปี**
นำเข้าพลังงานมากกว่า
ร้อยละ 50
- **ยิบซัมเหลือใช้ 25 ปี**
สังกะสี 11 ปี ก๊าซธรรมชาติ
31 ปี ลิเทียม 112 ปี

คุณภาพสิ่งแวดล้อม

เปลี่ยนแปลง
ดีขึ้น
แต่ยังคง
เสื่อมโทรม

- บข.และบวงเสี่ยอันตราย 22 ล้านตัน บข.ชุมชนกำจัด ถูกต้องร้อยละ 30
- ฟุนละวองขนาดเล็กและเสียง เกินมาตรฐานในเขตเมืองหลัก

แหล่งศิลปกรรม โบราณสถาน

ถูกบุกรุก

ทำลาย

จนเสื่อมทราม

- อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา
เหลือพื้นที่เพียง 1 ใน 5

- พื้นที่มรดกโลกอาจถูก

ถดถอย

**บริบทการเปลี่ยนแปลงและ
ผลกระทบต่อทุน
ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม**

1. การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงในตลาดเงินของโลก

- + ข้อตกลง : เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ
- + การรวมกลุ่ม : ใช้ทรัพยากรร่วมกัน

-
-
- การค้าและการแข่งขัน : ใช้ทรัพยากรเกินขีดความสามารถพื้นฐาน ขัดแย้ง แย่งชิง
  - การลงทุน : ย้ายฐานการผลิตอุตสาหกรรม
ก่อนลพิษ

2. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

- + เทคโนโลยีสะอาด : พลังงานทดแทน ลดมลพิษและทรัพยากร
- + เทคโนโลยีสารสนเทศ : การจัดการที่ดิน ป่าไม้ น้ำ
- + เทคโนโลยีชีวภาพ : ความหลากหลายทางชีวภาพ

-
-
- สันต้าวีเล็กรวนนิทส์ : บขะเทคโนโลยี
  - เทคโนโลยีกับภูมิปัญญาท้องถิ่น : การแบ่งปันผลประโยชน์

3. มิติทางสังคมและโครงสร้างประชากร

+ **ผู้สูงอายุ** : บริการและอาหาร
สุขภาพ ยา ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น แพทย์พื้นบ้าน

- **เมือง**: มลพิษเขตเมือง แข่งชิง
ทรัพยากรเมืองกับชนบท

4. บริบทการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม

+ พันธกรณี : บริหารจัดการ

- โลกร้อน : การสูญเสียพันธุ์

ภัยแล้ง น้ำท่วม

ผลิตภาพการผลิต

5. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริษัท

- + **กระแสนิยมธรรมชาติ** : อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ท่องเที่ยว สินค้าสีเขียว
- + **กระแสสุขภาพ** : ภูมิปัญญาท้องถิ่น สมุนไพร
แพทย์แผนไทย

-
- **กระแสวัตถุนิยม** : **เร่งใช้ทรัพยากร**
  - **รูปแบบบริษัทใหม่ๆ** : **เคลื่อนย้ายพันธู์ข้ามแดน**
ดูตามระบบนิเวศ

แผนบริหารราชการแผ่นดิน

- สมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรมนุษย์ฟื้นฟู
สร้างองค์ความรู้ ข้อมูล การมีส่วนร่วม
กฎหมาย มาตรการ ดວບດຸມ กำกับดูแล
- บริหารจัดการลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ
เพิ่มปริมาณ แบ่งปันการใช้ ฟื้นฟู รักษาต้นน้ำ
- ดວບດຸມมลพิษ
กำกับดูแล ใจ

ข้อมูลเสนอ

ทางเลือก

เติบโตเร็วมาก่อนการดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม
(Grow now, Clean up later)

สมประโยชน์ (win-win) รักษาสมดุลระหว่าง
เติบโตเร็ว กับ สิ่งแวดล้อม

รักษาและสิ่งแวดล้อมมาก่อน

แนวคิด

เป้าหมาย

ความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

ทางเลือก

สมประโยชน์ (win-win)

สัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ทุกทุน

ประโยชน์ร่วมกันกับทุกระดับสังคม

ใช้โอกาสจากบริบทการเปลี่ยนแปลง

ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากร

แผนบริหารทรัพยากรแผ่นดิน

น้ำ

ดิน ที่ดิน

ป่าไม้

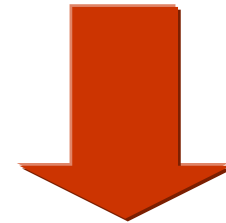
ความหลากหลายทางชีวภาพ

ทะเลและชายฝั่ง

แร่และพลังงาน

คุณภาพสิ่งแวดล้อม

ความหลากหลาย
ทางชีวภาพ

ทรัพยากร
ธรรมชาติที่สำคัญ

ความหลากหลายทางชีวภาพเชื่อมโยงกับทุน 3 ด้าน

ทุนสังคม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

**ความหลากหลาย
ทางชีวภาพ**

ดิน ป่า ประมง
ชนิดพันธุ์ ระบบนิเวศ

ทุนทรัพยากร

ทุนเศรษฐกิจ

รายได้
สมุนไพร
ท่องเที่ยว
ประมง
เกษตร
อาหาร
พันธุ์พืช
สัตว์บัตร
พันธุ์กรรม

โอกาสจากบริบทการเปลี่ยนแปลง

การรวมตัวทางเศรษฐกิจ แข่งขัน

สร้างมูลค่าเพิ่ม

เทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ

พันธมิตร+ ภูมิปัญญา

สังคม ผู้สูงอายุ

บริการ อาหารสุขภาพ

สิ่งแวดล้อม เสื่อมโทรม

ฟื้นฟูป่า
คุ้มครองระบบนิเวศ

**พฤติกรรม
ผู้บริโภค** สุขภาพ
ธรรมชาติ

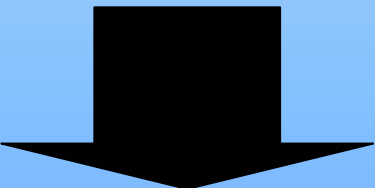
โอกาสพัฒนาสินค้า
บริการ

**เตรียมตัวถึงบนฐานความ
หลากหลายทางชีวภาพ**

**ความ
หลากหลาย
ทางชีวภาพ**

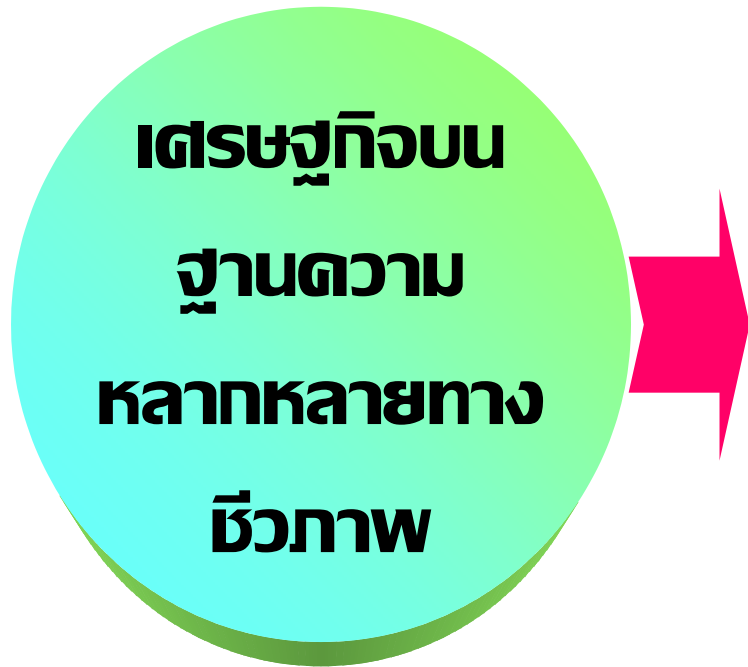
ศักยภาพของไทย

- **ชนิดพันธุ์/ระบบนิเวศ
หลากหลาย**
- **ภูมิปัญญาเดิม/วิถีชีวิต**

ประโยชน์ร่วมทุกระดับสังคม

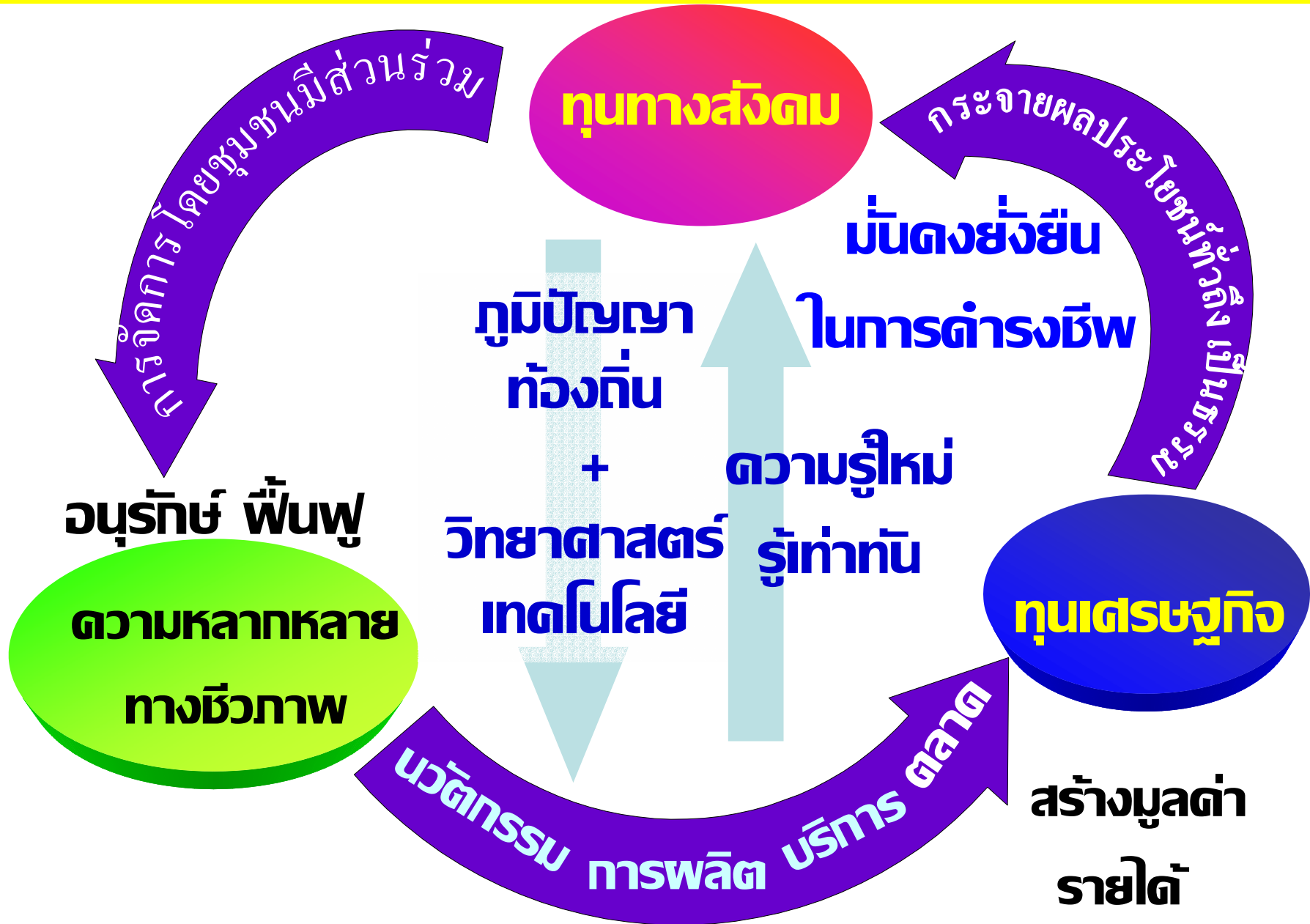
การผลิต

- สมุนไพร ยา
- เกษตรอินทรีย์/วนเกษตร
- ไม้ดอกไม้ประดับ สัตว์สวยงาม
- เศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญา
- ประมงพื้นบ้าน/ชายฝั่ง
- พลังงานทดแทน ไบโอดีเซล

บริการ

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การแพทย์/สาธารณสุข
- กิจกรรมเพื่อสุขภาพ สปอ

กระบวนการเสริมสร้างทุน

แนวทาง

- กระจายผลประโยชน์ กระจายอำนาจ
จัดการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม
- สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจความ
หลากหลายทางชีวภาพ
- ลดผลกระทบต่อความหลากหลาย
ทางชีวภาพ

เป้าหมาย
ระยะเวลา

แผนฯ 10

วางรากฐาน

ภาคีการพัฒนาในห่วงโซ่มูลค่า

กระบวนการขนส่งและการจัดการ

ภาคธุรกิจเอกชน

ชุมชน/ประชาชน

องค์กรพัฒนาเอกชน

สถาบันการศึกษา/นักวิชาการ

องค์กรภาครัฐ

ประเด็นหารือ

- ความเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนา
บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ
- แนวทางการพัฒนาเรื่องนี้ในช่วงแผนฯ 10
- บทบาทการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วน